

הלכות שבת סימן שם

ביאורים ומוספים

אויבערבר (שולחן שלמה ס"ק ח) שאף על פי שהמצייר צורות אלו נחשב ככותב, מ"מ משנעשו הרי הן כחלק מהשקיות ולא כציור בפני עצמו, ואין איסור מוחק בקריעתן. אכן, אם מתכוין בקריעתו למחוק צורות אלו, דעתו (שם) שאסור לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק יז]

דְּהַרְי מוֹחֵק⁽²²⁾ וכו', וְכַדְמוּכָה בְּסִימָן שִׁי סְעִיף⁽²³⁾. וְעֵינִי בְּכַפֵּר דְּגוּל מְרַבְּכָה שְׁמֻצָּד לְמַלְל בְּעֶקֶר הַדִּין הַגָּדוֹל⁽²⁴⁾ וכו', וְלֹשׁ לְסִמְךָ עָלֶיךָ לְשֹׁאֲנֵי שׁוֹכֵר בְּמִקְוֵם הָאוֹתִיּוֹת בְּיָדוֹ⁽²⁵⁾ בֶּן כְּפִי דְּרַךְ אֶכְלֵהָ⁽²⁶⁾.

(22) ואם היתה העיגה חתוכה מערב שבת, דעת הגרש"י אויערברך (שש"כ פ"א הע' ל) שמותר להוציא ממנה פרוסה בשבת, אף על פי שעל ידי כך האותיות מתפרקות.

ולחתוך עוגה בין האותיות שעליה, נראה שלדעת הגרש"י אויערברך (שם פ"ט הע' מח) שבקריעת דף בין האותיות אין איסור קורע, מותר לעשות כן. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק כב אות ח).

(30) שם כתב השו"ע, שאסור לפרס מחצלת על כוורת של דבורים כדי להגן עליהן מפני החמה והגשמים, אם פסיק רישא הוא שיהיו ניצודות בכך, אף על פי שהאיסור לצוד דבורים אינו אלא מדרבנן, כמבואר במשנ"ב שם (ס"ק יח), וראה שעה"צ שם (ס"ק כא). אמנם, לעיל כתב המשנ"ב (סי' שיד ס"ק יא), שאף שלדעת הרמ"א (שם ס"א) פסיק רישא אסור אפילו באיסור דרבנן, ושכן מצדדים הפוסקים, מ"מ לדעת השו"ע (שם) פסיק רישא אינו אסור אלא באיסור דאורייתא.

(31) ובטעם הדבר כתב שם (על הנמ"א ס"ק ה) שיש המתירים פסיק רישא באיסור דרבנן, ואף האוסרים לא אסרו בתרי דרבנן, ואף מחיקה הנעשית בעוגה אינה אלא איסור דרבנן מכמה סיבות, שהרי נעשית שלא על מנת לכתוב, ובדרך קלקול, ויכלאחר ידי.

(32) ולענין עישון סיגריה ביום טוב, כשעל הסיגריה מודפסות אותיות, כתב הפמ"ג (סי' תקיא משב"ז ס"ק ב) שיש בכך משום איסור מוחק, אולם רק מדרבנן, שכן אין מחיקה זו נעשית על מנת לכתוב. וכן כתבו הקצושי"ע (סי' צח ס"ב), וספר מאורי אור (דף עט ע"ב). מאידך, האור שמו (פכ"ג מהל' שבת ה"ב) כתב שאין בעישון סיגריה זו משום מוחק, והגרש"י אויערברך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד, ושש"כ פ"א הע' ל"ה) הסתפק בדין זה, שיתכן שכיון שמלבד האותיות נשרף גם הגייר, נמצא שלא תיקן על ידי המחיקה מקום לכתובה, ואין בכך משום איסור מוחק [ועיי' שמש"ק שראוי לטשטש את האותיות כערב י"ט, ואף על אופן זה פקפק אם מותר. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יז)]. ובהגדה מהרש"ם לספר ארחות חיים (סי' תקיד ס"ק א) כתב להתיר מחיקה זו מטעם אחר.

טעם נוסף להתיר עישון סיגריה זו בידי, צידד הגרש"י אויערברך (שש"כ שם) שכיון שיש סוברים שנחשב הדבר כהבערה לצורך אוכל נפש [ראה ביה"ל לקמן (סי' תקיא ס"ד ד"ה אין)], לכן יש להתיר מלאכה זו אף אם היא מלווה במלאכת מחיקה, וכפי שכתב הנמ"א (סי' תקא ס"ק יג) לענין הסקת הבית ביז"ט על ידי שריפת כלים, שאין בכך משום איסור סתירת כלים, שכיון שהותרה הבערה לצורך אוכל נפש, מותר לעשות כן אף כשנצרכת לכך עשיית מלאכה נוספת.

(33) ובטעם הדבר כתב החזו"א (או"ח סי' סא ס"ק א), שמחיקת האותיות בדרך אכילה אינה אלא פסיק רישא דלא נוחא ליה בתרי דרבנן, שכן נעשית היא שלא על מנת לכתוב וכלאחר יד. ומ"מ כתב (שם, ובסי' נב ס"ק טו) שאין לסמוך על היתר זה, שהרי ההיתר של פסיק רישא בתרי דרבנן אינו מוכרע, ואין לו מקור בגמ'. אכן, לבלוע את העוגה בלא ללעוס אותה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"א פכ"א ס"ק ב) שמותר לכתחילה אף לדעת החזו"א, שכן כאשר נמחקות האותיות במעיו, כבר בלעות הן ואבריות מן השלם. והוסיף, שמטעם זה מותר לבלוע תרופה שכתובות עליה אותיות או שמצוירים עליה ציורים.

המשך במילואים עמוד 68

[משנ"ב ס"ק יב]

שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת⁽²⁷⁾.

(22) ואם היה מקום לכתוב את אחת, ומוחק את אחת בצידה כדי שיוכל לכתוב שתי אותיות, הסתפק השפת אבות (שבת עה, ב) אם חייב משום מוחק, והגרש"י אויערברך כתב (שולחן שלמה ס"ק ז) שפשוט שפטור.

[משנ"ב ס"ק יז]

וּמִתֵּר לְהַנִּיחַ לְתִינוּק⁽²⁸⁾.

(23) ובטעם הדבר שאין צריך למנוע מלשבור את האותיות, כתב המורדכי (שבת סי' שטט, הובאו דבריו בט"ז ס"ק ב) שהאיל ומחיקה זו אינה על מנת לכתוב, אין בכך אלא איסור דרבנן, ואין חיוב למנוע קטן מלעבור על איסור דרבנן.

אכן, אביו של תינוק, כתב לקמן (סי' שמג ס"ק ג) שכיון שחייב להנכו, חייב הוא להפרישו אפילו מאיסור דרבנן.

ושאר בני אדם, אף שאינם מצוים למנוע קטן מאכילת איסור, כתב השו"ע (שם ס"א) שאסור להם להאכילו איסור בידים, ואף הנותן בידו מאכל של איסור, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ד) שנחשב כמאכילו בידים ואסור. והקשה המחזיק"ש (ס"ק ה) היאך מותר לתת עוגה זו ביד תינוק, והרי יש לתלות שיאבלנה. ומטעם זה כתב השו"ע הרב (סי' שמג ס"א), שהאיסור לתת דבר איסור ביד תינוק לא נאמר אלא במאכלות אסורות, אבל לתת לו בשבת הפץ שמסתבר שיעשה עמו חילול שבת, מותר [אך הוסיף, שהוא בתנאי שיעשה זאת התינוק עבור עצמו].

מאידך, דעת הכף החיים (ס"ק כט) שהאיסור לתת ביד תינוק דבר איסור נאמר בכל האיסורים, ולא רק באיסורי אכילה, ולפיכך כתב שאין כוונת המורדכי שמותר לתת לתינוק את העוגה, אלא שאם מצויה היא בידו, אין חיוב למנוע אותו מלאוכלה [וראה תחלה לדור סי' שמד ס"ק ב, וקצות השלחן סי' קמו בדה"ש ס"ק יא].

[משנ"ב ס"ק טו]

אוֹתִיּוֹת בְּדֶקֶר אֶחָד⁽²⁴⁾ וכו', מְהֻעָגָה עֲצָמָה בְּדָפִיס אוּ בְּיָדִים שְׂרִי⁽²⁵⁾ וכו', וּמִמִּילָא לֹא שִׁיף פֶּחָה מְחִיקָה⁽²⁶⁾ וכו', גַּם־עַן אֵין לְהַחְמִיר⁽²⁷⁾.

(24) וכן אם לקח מן הבצק שממנו עושים את העוגה, היצר אותיות והדביקן עליה, ואפאה באופן זה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"א פכ"א ס"ק ב) שנדון ככותב אותיות מדבר אחר, ואסור לשבור את העוגה [וראה ערוך השלחן סכ"ג].

(25) ומה שנחגו המקובלים לציר דמות אותיות במצות של ליל הסדר, כתב הברכי יוסף (ס"ק ד) שהיו עושים כן מהמצות עצמן.

וחסימן שנחגו לעשות על גבי המצות כדי לדעת איזו מהן נעשתה ראשונה איזו שניה ואיזו שלישית, כתב המשנ"ב לקמן (סי' תעה ס"ק מז) שאין לעשותו מאותיות. [ונראה שכוונתו שאין ליתן אותיות על גבי המצות, אבל לעשות אותיות מהמצות עצמן מותר, וכפי שכתב כאן].

(26) והחזו"א כתב (או"ח סי' סא ס"ק א), שאין חילוק בין אותיות העשויות כחלק מהעוגה עצמה ובין אותיות העשויות מדבר אחר, ולפיכך כתב שאף אם האותיות עשויות מהעוגה עצמה אסור לשבורה. אכן, צורות העשויות כחלק מהעוגה או הלחם עצמו ולא מדבר אחר צידד החזו"א (שם) שאין צורות נדונות כציור, אלא כתבנית הלחם או העוגה, ואין איסור לשבור [היינו אף לדעת המובאור להלן (ס"ק טו) שאסור לשבור עוגה שמצויר עליה ציור]. ולעמן החילוק שבין מוחק אותיות העשויות מהעוגה עצמה, ובין מוחק אותיות העשויות מדבר אחר, ראה שש"כ פ"א הע' לא.

(27) והחזו"א כתב (שם) שכיון שהכתב ניכר, דינן של האותיות כשאר אותיות שעל גבי עוגה.

[משנ"ב ס"ק טז]

וְלֹשׁ מִחְמִירִין אֶפְלוּ בְּצִיּוּרִים⁽²⁸⁾.

(28) וצורות גרפיות העשויות על גבי שקיות חלב וכדו', דעת הגרש"י

שְׁתֵּי אוֹתוֹת (יג) חֶבֶל: הנה (יד) אֶסּוּר לִשְׁבֹּר עֹנֶה (טו) שְׁכֵב עֲלֶיהָ (ס) וְסָ (טז) בְּמִין שְׁתֵּי עֵדוּ

אוֹתוֹת אֶחָ־עַל־פִּי שְׁאִינוּ מִכֵּן רָק לֹא־יִלָּה. (יז) דְּהֵרִי מוֹחֵק (מרכי פרק כלל גדול):

פֶּאָר הַיִּטָּב

שאין לסלקו, ואפילו לא נטף אלא על אחד א', ואם על שתיים חייב חסא, עכ"ל. ובהשגחה שבת-עקב ח"ב סימן ד' תמה על זה דמא ענין מחיקה שנה בזה, ויכח זה עתה ברוקא בפנים שיש בה בית קבול ששנה הוא אסור אבל בקלף אין כאן חשש אסור, אלא איכ"ר רוצה להסיר השענה

באצבע וצפרני ידו דאית בה משום מקורס, אבל להסי' השענה מן הקלף
נ"ש, ויען בשכנה"ג, וילענן הסי'ת אם כשר לקרות בו אם נשף טפה של
ט, ע"ש מה שכתבתי. דין שפסל על הספר אל ולקחנו בלשנו ואל ירענו
שכנה"ג: (ס) כמין אותיות. צ"ע, דא"כ אפלו בחובים צליל צדוהו קא אש
סימן קט (ספר שכתבו על הדפין אותיות מתר לפתחו ולעקלו, דכיון דאש
לחייב חסאת, וכן נראה לי להקמיר, דראית רמאי אינן מברכות, וכתבתי
ע"ש. וכתב עוד הכנה"ג, דדוקא כשכותבים על העמות אותיות מדבר אח

מִשְׁנֵה בְּרוּךְ

שָׁדָרְקֹן הָיָה לְטִיטִים דְּפִי פְּקֻדָּסִיכֹן בְּשַׁעֲנָה כְּדִי לְרָשֶׁם עָלָיו, וְאֵם נָפֶל
אֵינָה מְטַשֵּׁטֶשׂ שַׁעֲנָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמַחֲקָה הַשַּׁעֲנָה הַעֲלִינָה כְּדִי שְׂיֻכַּל
לְרָשֶׁם עַל הַשַּׁעֲנָה כְּדִרְכּוֹ, חֹבֵב מִשּׁוּם מוֹחֵק: (יב) שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת²².
וְעַל פְּחוֹת מִכֵּן גַּם-כֵּן יֵשׁ אֲסוּר, אֲלֵא דִנְקָא-מִנָּה לַעֲנִין חַיִּיב
מִחֲסָא, וְכַנִּי: (יג) חֲלִיב, וְהוּא שְׂכַנְתּוֹ (טו) בַּעַת הַמַּחֲקָה שְׂכִינָא
רְאוּי אִימַת שְׂרִיצָה לְכַתֵּב שְׁתִּי אוֹתִיּוֹת, וְלֹא בַּעֲיִין שְׂכִיפּוֹן לְכַתֵּב
בַּשֶּׁבֶת, (יז) וְכֵן בַּסְּתוֹר עַל-מִנְחָ לְבָנוֹת וְקוֹרֵעַ עַל-מִנְחָ לְהַפֵּר. נֶפֶל
(יח) דִּין אוֹ שְׁאָר דְּבִר לֹא עַל סֵפֶר, אֶל יִלְחַכְנוּ בְּלִשְׁנוֹ וְאֶל יִרְחַצְנוּ
בַּמַּיִם מִפְּנֵי שְׂמוֹחֵק. אֲסוּר לִפְנֵי שַׁעֲנָה עַל הַסֵּפֶר לְסִמֵּן בְּמָקוֹם
שְׂרוּצָה לַעֲנִין כִּה לְמַחֵר, מִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ מִרְחָ (אֲחֲרוּנִים): (יד) אֲסוּר
לְשֹׁכֵר, וּמִתֵּר (טו) לְתַנּוֹ (לְתִינוּק²³): (טו) שְׂפַתָּה עָלֶיָּה, וְדוּקָא
כְּשֹׁכְתִיב עַל הַעוֹגוֹת אוֹתִיּוֹת מְדַבֵּר אַחֲרָיָה, (כ) אֲכָל כִּשְׁהַמְחִיבָה
הִיא מְקַעֲנָה עֲצָמָה בְּרַפּוּס אוֹ בְּיָדִים שְׂרִי²⁶, דְּאִין שֵׁם כְּתִיבָה עָלֶיָּה,
וּמִמִּילָא לֹא שִׁנָּה בְּזֶה מַחֲקָה²⁶. וְכֵן אִם כְּתֵב הָאוֹתִיּוֹת בְּכִשֵּׁר
הַמַּעֲרֵב בַּמַּיִם אוֹ שְׁאָר מִי-פְּרוֹת (כז) גַּם-כֵּן אִין לְהַחֲמִיד²⁷:
(טז) כְּמִין אוֹתִיּוֹת. וְיֵשׁ מַחֲמִירִין אֲפִלּוּ בְּצִירִים²⁸: (יז) דְּהָרִי
מוֹחֵק²⁹. וְאִף דְּאִינוּ עַל-מִנְחָ לְכַתֵּב, אֲסוּרָא דְּרַבְּנִין מִיְּהוּ אִיבָא, וְאִף
שְׂאִינוּ מִכּוֹן לְמַחֵק, פְּסִיק רִישָׁה הוּא וְאֲסוּר אִף בְּדִרְבָּנוּ, וְכַן מוֹרֵכָה
בַּסִּמֵּן שׁוּי סְעִיר³⁰. וְעַן בַּסֵּפֶר דְּגוּל מְרַבָּה שְׂמַעֲדָה לְהַקֵּל בַּעֲדָה
הַדִּין הַזֶּה³¹, וְהִבִּיאוּ בַּשַּׁעֲרֵי-חֲשׂוּבָה, (כג) וְיֵשׁ לְסַמֵּךְ עָלָיו כְּשִׂאִינוּ
שׁוֹכֵר בְּמָקוֹם הָאוֹתִיּוֹת בְּיָדוֹ³² בַּק בְּפִיו דְּרָךְ אֲכִילָה³³. וְסָפֶר שְׂכַתוֹב
עָלָיו בְּרֵאשִׁי תַּחֲדִי דְּשִׁי אוֹתִיּוֹת אוֹ תְּבוֹת, (כד) יֵשׁ אוֹסְרִין לְפַתְחוֹ
וְלַעֲלוֹ בְּשַׁבֵּת, דְּעַל-יְדֵי הַפְּתִיחָה שׁוֹכֵר הָאוֹתִיּוֹת וְהָיָה בְּמוֹחֵק, וְכֵן
כְּשֹׁנְעֵלוֹ הָיָה כְּכּוֹתֵב, אֲכָל דְּעַת הַרְמָ"א בַּתְּשׁוּבָה לְהַקֵּל בְּזֶה, וְכֵן
דְּעַת (מז) הַרְבֵּה אַחֲרָנִים³⁴, וְטַעֲמָם, דְּכִינּוּן דְּעִשׂוּי לְנַעַל וּלְפַתַּח
תְּמִיד לִיבָא בֵּה מִשּׁוּם מַחֲקָה וּכְתִיבָה³⁵, וְהָיָה דְּגֻלַּת הַסֵּפֶר וְנִפְתַּח
תְּמִיד דְּאִין בִּי מִשּׁוּם בְּנִין וּסְתִירָה³⁶, וְכֵן הַמַּהֲגָה³⁷. וּמִפְּלִי מָקוֹם נִכּוֹן

לגור עלי ידי עובד-גללים, בהסגר ברכייוסף משמע גסרן דמצעד לדינא כהנ"ח. ודע, דדברי הכ"ח נאמרו, הוא הדין כשנדבק בשעת הפסח להדין במקום האותיות יש להור שלא לפרקן מזה לזו [פמ"ט]. ודע עוד, דדברי השבתי-יעקב הוא דוקא לענין שעות, אבל לענין דין שנדבק על איזה אות, גם הוא מורה דיש בזה משום מוסק, דבזה לא הוי קבוצה מלמעלה ובלא תבטל האות מתחלה עלי ידי זה, ובפ"ל ביסמך לב סיני' ה' ופ"ל י"ג מתיקון את הדין נשתנה אות מחדש, ואף דהוי חק תוכיות, אינן נפקא-מנה בזה לענין שעת, כמו שכתב הר"ן פאראי פ"ט פ"ק הבונה, ודעת הרשב"א שסובר דגם לענין שעת יש חק תוכיות, ודעתא היא, וכמו שכתב הרד"ש רבי עקיבא איגר ביטול לב ע"ג ואף ל"ה ודעת חייבוב מנחם מנחם, כמו דגם במקרה לענין נסל בגי' של ח"ת ופשוטו ויניין, ומבחיב משמע קצת חיוביב הוא משום מוסק, וכן אפליג בעל-השבת ובאלה רבד, [צ"ח ע"ח]. ודע לפי

(טו) פריימגדים: (י) פשוט, והוא היינ בכל קולקל עלימנט למאן: (יט) אף דווא עדין לח שנין גס-פן גבת מוחקה, ולא טוי כפטי בעלמא מלמלא, וראיה, דברוספסא אימא צל דיו על ספר וחקקו, ומחיקה היא בדבר לח, וכדמשמע בנפחות לי צמוד ב עין שם: (יט) קורדי: (כ) הסקמט האחרונים כהר"ש חלוי: (כא) אגדה ואלה רבו וחי' אדם ותאצרותי' ישראל: (כב) עין בטימן שנו בפריימגדים באשלא אברתם אות ז' דחקלו עוד שם ביות³⁸ מזה, וכל שכן קראן דמי עגן שבת: (כג) הלבש והפאסמ' מרדכי עבב ד'ש' לזנה קזה: (כד) הנקטת הגדולה וטו' והפרקשה וטרימ' ותחת' איד' והאליה רכה והטאסמ' מרדכי ועוד מכוון שכן המנהג:

ד (יח) יִישׁ לְהַחֲרֹךְ אֶשְׁלָא לְכַתֵּב בְּאַצְבָּעוֹ (ו) (יט) *בְּמַשְׁקִין עַל הַשִּׁלְחָן (כ) או
(i) בְּאֶפֶס. אֲבָל מִתַּר (ח) (כא) לְרִשֵּׁם (כב) בְּאוֹיֵר כְּמִין אוֹתִימוֹת (תרומת חֲדָשׁן סִימֹן כג):

פֶּאָר הֵיטב

ההצגות שיש צליהם צדיים, עכ"ל, צין שם, רצ"ע, מ"א. וצין בזה צדיא צדיא סימן טו: (ו) במשקין. ואם כתב, פטור. וה"ה הכותב בדיו על צלי תרקות וצל כל דבר שאינו עומד פטור עד שכתב דבר העומד על דבר העומד, וכן המזוק. הכותב על בשרו חתב, אבל המשנט על בשרו צורת כתב פטור. הקורע על העור כתבית כתב חתב, הרשום על העור כתבית כתב פטור. הפעביר דיו על צפי סקרא חתב שמים, משום דכתב ומשום מוחק. דיו על צפי דיו או סקרא על צפי דיו פטור. הרשום רשמים וצורות בעל ובשער וכו' וצא בהן בדרך הפעבירים ורשמים היו חתב משום דכתב, וכן המוחק. המשורט חתב. המוחק ע"מ לקלקל העור חתב, שאין היבוב על מקום חתב אלא על הסתב, אבל המוחק ע"מ לכתב לקלקל פטור. כתב אמת אמת סמך לכתב, כתב על צפי כתב, נתפס לכתב חתב וכתב ב'

מִלְשָׁנָה בְּרוּרָה

להחמיר (כ) כְּשֵׁשׁ לוֹ כֶּסֶף אֲחֵרִים: ד' (יח) יֵשׁ לָהֶם. ר' לוי, לומר, אף דחייב חטאת ליכא, דבעינן שכיחב דנקא בדיו או בשאר דבר פיוצא בנה שרשומי מתקנים, וקולקמה, (ט) אפילו הכי מדרבנן אסור אף באינו מתקנים: (יט) במשקין וכו'. ר' זעיר, לומר, (ס) ששכל אצבעו (כח) באיזה משהו וכתב בו על שולחן, והוא הדין על גר וקלף וכיוצא בזה. (עו) וכתבו האחרונים, דאפילו אם פתח בהמשקין על דבר שאינו מתקנים, כגון על צלה תרקות וכיוצא בזה, אפילו הכי מדרבנן אסור: (כ) או פאפיר. הונו ששרט פאצבעו כמין אותיות (ל) פאפיר גוב, והוא הדין בחוליא⁴¹, וכן אסור לרשם (לא) כמין אותיות על הסלון וכו' כימי הקר שהם לחים מן הקר. ואם רשם כמין אותיות בכתבים הקרושין, כגון בדם וחלב שנקרש, (לג) משמע בחוספתא דחייב: (כא) לרשם. כדי לרמוז לחברו איזה דבר, ולא אמרנו דמאמז ודיו בכתובה עליה⁴², והוא הדין דמתר לראות אקנות בשבת אף על גב ששלמה דה נאחרונים. ונראה להינו דנקא באקראי שנתדמן לו לראות, וגם זה יש לו לזהר שלא לדבר אז מאומה עם העובר גלולים⁴³ בזה, ובקליל בסימן שו, עין שם⁴⁴, אכל לילך בשבת בכזו לבית העובר גלולים בשביל זה אסור משום "מקצוצא חפציה". וצין לעיל בסימן שו סעיף א⁴⁵: (כב) באייר. הוא הדין אם מוליך פאצבעו על דף גגוב כעין צורת אותיות גס-פן שרי⁴⁶, פירן דאין רשומי דבר כללי⁴⁷, ולא דמי למשקין ואפ"ר [ט"ו]. ואגב נקאר פה מן הנקמא והפוסקים עקרי דיני פתח ומוחק בדבר שיש בו חייב חטאת ובדבר שהוא פטור ואסור, פי השלחן צרוף קצר בזה: (א) אין הכותב חייב עד שכתב בדבר הרשם ועומד, כגון דיו ושחור (הינו פחם, רש"י וסקרא [צבע אדם] וקומוס [שנר אילן] ומיצפצים וקנקנתום [ג] וכלי-עפרת, וכל כיוצא בהם שהוא דבר המתקנים, וכן אינו חייב עד שכתב על דבר שמתקנים הכתב עליו, כגון על עור וקלף ודף ועץ וכיוצא בהם, אבל הכותב בדבר שאין רשומי עומד, ועל כל דבר שאינו עומד, פטור, ואינו חייב עד שכתב בדבר קמב העומד מוצל-גבי דבר העומד. וכל זה לענין חייב חטאת, שאינו עומד, וכן לענין מחילה. ב) הכותב על פשוט בדיו

שֵׁנִי הַצִּיּוֹן

(כה) פן משמע מהחייאדם וכן כתב בספר הפארתישאל. וכתבתי בודאי טוב יותר לצאת ידי הכל שלא לעשות אחיות על חרי הדפין: (לו) משנה ק"ד עמוד ב: (מ) פרישה, וכן מוכח במשנה שם, ע"ש: (מא) ורש"י פרש בגון מיתות שמשקדין, משמע דבמיתא בעלמא לא חשיב קרבן פלל אפלו מדרבנן. לבר ממיגשמים שיש בהן חיוב חטאת ללשון אחד של רש"י. ובתפארת ישראל ראיתי שכתב דבמים נמי אסור, ולא ידעתי מנין לו, דדבריו רש"י פרשו גם הרע"ב והר"ן, ונתלן וכוונתו שפסור האחרונים לרש"י עליו בימי הקור, שם שאני דנעבר הקרבן יסור: (מב) נקטת המדולה ואלה רבה: (ג) ורש"י. וצ"ע פרישה: (לג) פרימגדים וש"א: (לד) לפי מה שבארה בספר חסדידות, וכן מוכח שם מההנהגות הנ"א, ובפרישה איתא דבשמן הנקשר הוא רק אסורא דרבנן, ותוספתא זו היא נגדה, וכבר נמו לזה בספר אלה רבה: (לז) עין בבאור הלכה: (לז) הוא מלשון תרכיבם, ונראה לי שמקורו הוא מדף עה עמוד ב בטקרא וכן תרגום: 1 עפרון.

בְּאוֹר הַלֵּכָה

מה שגור בחידושי רבי עקיבא איגר בסיומן לב דבדק דינו כמו די, צין שם לפי זה כשדבדקי תפיק לחדדי בדק במקום האחריות לש בזה אסור דאורייתא שלא לפרנס מהבדי לכלי עצמא, ואפלו אם תדחק ותאמר דבאותיות שיעלף הדבק מהם גם להגאון רבי עקיבא איגר כמו שעה דמי. על-כל-פנים להביח וסיעתו יש בזה אסור דאורייתא: * במלשקין על השלקין. צין במשקח ברורה שהעקנו דיני כתיבה ומחיקה, ועשרה הוא מלשון הרמב"ם פרק יא ומהעמרא שם. ומכאן עוד שם בעמרא דאם כתב במי טריא ויפרש רש"י שם בלשון א' דהוא מין פרי, ובלשון שני פרש שהוא מייגשמים] או באבד ותינו במינא דאבדא. איתא שישן בגמ' י"ט, או לשחור (עין בפרוש רש"י והוספות שם, וצין באבד לשון קצין קה דלרמב"ם יתיב תני בל בלן). חב. בתוספתא ומהעמרא איתא עוד דאם כתב בקלפי אנונים בקלפי רמנים, ותינו שכתב במי שורשן דהם דברים שצורך צדן (וכדפי' בספר חסידים), כל כפי מקרי שכותב בדבר המתקנים ותיב חטאת, והרמב"ם כלל כל זה במה שכתב יצייצא חסם. וצין בפרש"א שכתב קט"ו צמוד ב דבור המתחיל ימא דאמרין, דלענין חייב שבת לא בעינן שיתכתב במה שיתקנים הכתב לעולם, אלא דמקמי קצת צד שדרכן של בני אדם לכתב בהו דברים שאין עשויין לקנוע לעולם אלא זמן אחד, קסברי הזכרונות וכיצא בהו, לענין שבת מלאכת מחשבת היא ולא בעינן שיתקנים לעולם כדרי' (49), וכצין זה מוכח גם-כן דעת התוספות דבור המתחיל יאכל הכא, צין שם. וליפי זה נראה ששטן דהפוסת בליל-ועופרת הנהוג בבית הים הסותרים לשבת בהו חשבוניתין דשורק חב, וכל דמי זה לכותב פסח דהבאר שם בגמ' ולא חשיב כתב מדאורייתא, דהא חזינן בבבלי עופרת רשומי וכו' ומתקנים, ואף בכתב בפסח מערב במים משכב בעמרא דחייב חטאת, וכל-שמן בזה שמתקנים יותר, וכל-שמן לדעת המחבר שם באבן הגזר סימן קכה דסתם קדחת הרמב"ם בהבאר ושחור בכל זוגא בשר, אסרן בעניננו יהיה כדאי בכל גוני חב. ולענין אם כתב בדבר שאין מתקנים דהוא אסור, איתא עוד שם בפוסת: אם כתב באבן דברים ובאבן סופרים, צין שם בפרוש רש"י, והרמב"ם תפס מקצתו, והוא הדין לכל הני שאין רשומי עומד. וכן מה דבעינן שיתכתב על דבר המתקנים, איתא בתוספתא דאם כתב על העלין של זה וחרב וליצא או שכתב בדם הקרוש ויחלב הקרוש ותינו על-עלי שריטו, מודלא קאמר על: דם הקרוש ובדמסם על עלה זית, ע"ש חב. ועל העלין של חזרין וירשין ובעלין וקרוק פסור, דהוא דבר שאינו של קמא, הביא הרשב"א תוספתא זו להלכה, עין שם, והרמב"ם דבר ההוא נקט,

כגון במשקין ומי־פרות, או שכתב בדיו וכיוצא בו על עלי ירקן העומד על דבר העומד⁴⁸). (לד' וכן אין המוחק חייב עד שִׁמְחָה אכל אסור דרבנן יש אפילו כתב בדבר שאינו עומד על דבר

הלכות שבת סימן שם

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

ומקל מקום נכון להחמיר בפשיטתו לו ספר אחר⁽⁴⁰⁾.

של אותיות או ציורים, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שמותרת, הואיל וכתב זה אינו מתקיים אפילו לפרק זמן קצר, שאין דרכם של העושים כן להשאיר את אצבעותיהם באופן זה אפילו לזמן מה. אולם להניח חפץ כנגד השמש בצורה מסוימת כדי שיעשה בצל צורה של אותיות או ציורים, דעתו (שם) שאסור, שהרי מתקיים הדבר לפרק זמן מסוים [אכן לדעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש וואנר המובאת להלן, שאין איסור כותב בהקדמת שקופיות, נראה שאף כאן אין איסור בדבר].

ולחכמים שקופיות למקרה שהיה דולק מערב שבת כדי להקריין על גבי הקיר וכדו', או להכניס דף כתוב למטול שקפים שהיה דולק מערב שבת, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שהרי זה בכלל בתיבה שאינה מתקיימת, ואסור מדרבנן. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ס) כתב שאין בזה משום איסור כותב כלל, אולם מימ אסור לעשות כן משום שיש בזה זלזול בכבוד השבת, ובשם הגרש"ז אויערבך כתב (שם) שהתיר לעשות כן.

(47) והכותב 'כתב סתר', כגון שכותב עם חלב חי על גבי נייר, באופן שעל ידי קירוב הכתב למקום חם יכול הוא להתגלות, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שאם אין הכתב ניכר בשעת הכתיבה אין בכך איסור דאורייתא, אולם אם בשעת הכתיבה ניכר הכתב, אלא שלאחר זמן הוא נבלע לתוך הנייר, העושה כן עובר על איסור דאורייתא.

והמגלה כתב זה על ידי קירובו למקום חם, כתב הפמ"ג (משנ"ב ס"ק ג) שאף על פי שאינו עובר על איסור דאורייתא, מימ אסור לעשות כן מדרבנן, לפי שדומה הדבר לכתיבה. [וראה שו"ת הר צבי יריד סי' רל, וספר מהזה אליהו סי' סה].

[משנ"ב שם אות א]

בדבר העומד על דבר העומד⁽⁴⁸⁾.

(48) ואם כתב על דבר המתקיים, אלא שדעתו שלא לקיימו, כגון שכתב סמוך למוצאי שבת והיתה דעתו לשרוף את הכתב במוצאי שבת, כתב החזו"א (ארוח סי' סא ס"ק א) שהרי זה בכלל דבר המתקיים, וחייב.

[ביה"ל ד"ה משקין]

ולא בעין שיתקיים לעולם כדו'⁽⁴⁹⁾.

(49) ושיעור הזמן שצריך כדי שיחשב הכתב כמתקיים, כתב בשע"צ לעיל (סי' שג ס"ק סח) שלדעת הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת הי"ג) כל דבר המתקיים ליותר מאותה שבת בכלל מתקיים הוא, אולם מלשון רש"י (שבת קד, א ד"ה בשבת) נראה שצריך שיתקיים לעולם.

ומלשון הרשב"א המובא כאן 'בספרי הזכרונות', דקדק הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא) שאין די שיהיה הכתב מתקיים לאותה שבת, שהרי אין כותבים זכרונות אלא בכתב שמתקיים זמן רב. וכן דקדק (שם) ממה שכתב הרמב"ם (שם פ"א ה"ז) שהכתב על בשרו חייב, לפי שאין הכתב נמחק מחמת עצמו אלא מחמת חמימות הבשר, ומבואר שאם היה כתב זה נמחק מחמת עצמו לא היה נחשב ככתב המתקיים, אף על פי שמסתבר שכתב זה אינו עשוי להמחק באותו יום. וכן דקדק ממה שכתב השו"ע להלן (סי'ה), שרשימה הנעשית בצפורן על גבי ספר נחשבת **המשך בעמוד הבא**

[משנ"ב ס"ק כ]

והוא הדין בחול⁽⁴¹⁾.

(41) ולענין הליכה על אדמה רכה בנעל שבסוליתה חקוקת אותיות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"כ ע"ב קנח) שאין בכך איסור, כיון שאינו מתכוין להטביע את צורת האותיות באדמה, ואין זה פסיק רישא שאכן יוטבעו, ועוד, כיון שאין בהטבעת אותיות אלו שום תועלת, חסר בזה בעצם שם מלאכת כותב [וראה אחרות שבת ח"א פט"ו הע' ג].

[משנ"ב ס"ק כא]

ולא אמרינן דמאמין ידיו בכתיבה על-ידי זה⁽⁴²⁾ וכו', ונראה דהיינו דוקא באקראי שנומנן לו לראות, וגם זה יש לו לומר שלא ידבר או מאמנה עם העובד-גלולים⁽⁴³⁾ בזה וכדלעיל בסימן שו, עין שם⁽⁴⁴⁾ וכו', וצ"ע לעיל בסימן שו סעיף א⁽⁴⁵⁾.

(42) ודעת החזו"א (עם מקדשי שביעי ח"ב תשובות הגר"ח קניבסקי פ"ט אות נד) שראוי שלא לרשום צורת אותיות באויר.

(43) והתיר זה להסתכל במלאכה שנעשית ע"י עבדים כדי להתלמד בה, כתב הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה סי' שו ס"ק יז) שהוא רק כשאין ניכר מהסתכלותו במלאכה מהי מטרותו, אך כשאומר בפירוש שרוצה להתלמד אסור, וכעין המבואר בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סי' מא ד"ה לכן) שאסור להסתכל במלאכת הניתוח בשבת כדי להתלמד בה. ולמעשה, דעת הגרש"ז אויערבך (לב אברהם ח"א ע"ב יח, נשמת אברהם ח"ה ע"ב קפא) שמותר לרופא להסתכל בניתוח כדי להתלמד, שהרי הוא צריך לדעת כיצד לרפאות, אך סתודנט, שאינו מטפל בחולים, צריך להחמיר בדבר.

(44) שם (ס"א) הביא השו"ע את דרשת חז"ל (שבת קיג, א) "ודבר דבר" - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול".

(45) שם כתב השו"ע, שמהכתוב (ישעיה נח יג) "ממצוא חפצך" דרשו חז"ל שיחפצין אסורים, כלומר שאסור לעשות בשבת דבר עסק ומסחר שהם חפצי חול, אף אם אין בכך מלאכה, והוסיף, שמתעם זה אסור לאדם לעיין בנכסיו, כגון לעמוד ליד שדהו ולעיין אם צריכה היא חרישה או קצירה. וכתב המשנ"ב שם (ס"ק א), שאם אין ניכר מהליכתו שהולך לשם כך, אין איסור בדבר.

[משנ"ב ס"ק כב]

הוא הדין אם מוליך באצבעו על דף נגוב כעין צורת אותיות גס-פן שני⁽⁴⁶⁾, בלי דאין רשומו נפר בלל⁽⁴⁷⁾.

(46) וכן לעשות את צורות האותיות באצבעות עצמן, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"כ סוף ס"ק א) שמותר, שכן אין רישומן ניכר כשם שניכר הוא בכתיבה במשקים ובאפר, וכן דעת הגר"ש וואנר (ארחות שבת ח"א פט"ו הע' נב).

ועשיית צורות באצבעות כנגד השמש על מנת שיעשו צל בצורה

מילואים

68

הלכות שבת סימן שלח

המשך מעמוד הקודם

עליה מחצלת, וביאר המשנים שם (ס"ק יז) דהיינו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים.

ולגבי כיסוי צמחים בשבת באופן המועיל לגידולם, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שלו ס"ק נא).

(30) ולקרא לנכרי כשחזרה נפסדת בשבת על ידי הגשמים, כתב השו"ע לעיל (סי' עז ס"ט) שמותר, אף שידוע שהנכרי בודאי יציל את הממון, וכן מותר לומר לו 'כל המציל אינו מפסיד'. וכתב המשנים שם (ס"ק סח), שמותר לקרוא לו אף אם יצטרך הנכרי לעשות לשם כך מלאכה דאורייתא, שאילו על טלטול מוקצה ושאר מלאכות דרבנן, מותר אפילו לצוות עליו במפורש, כיון שהוא מקום הפסד גדול.

[משנ"ב ס"ק כז]

אָבֵל הָאֵלֶּה רְבֵּה וְשָׂאֲרֵי אֲחֵרִים הוֹכִיחוּ מִהֶנְמָרָא דְמִתְרָא.

(28) שדעת הים של שלמה (ביצה פ"ה סי' א') שהעיקר להלכה כדעת הראשונים שרק ביום טוב הותר לטרוח לככותם, אבל האחרונים הכריעו כדעת הראשונים שמותר לעשות כן גם בשבת.

[משנ"ב ס"ק כח]

מִתְרָא לְכַסּוֹתָן⁽²⁹⁾ וכו', אִף שְׂאֵץ לֹא בִּפְנֵי לְכַסּוֹתָן⁽³⁰⁾.

(29) וכן כתב השו"ע לעיל (סי' שי ס"ח), שכל דבר שאסור לטלטלו מ"מ מותר לכפות עליו כלי, ואף שהכיסוי נעשה לצורך הדבר האסור, וכן לגבי כוורת דבורים, כתב השו"ע לעיל (סי' שטז ס"ד) שמותר לפרוס

הלכות שבת סימן שלח שלח

המשך מעמוד 370

אמרו שלא יברך בשבת, ואף שבשמחת תורה התירו לרקוד, יש לחלק ששם אי אפשר לדחותה, מה שאין כן בקדוש לבנה שאפשר להקדימה או לאחריה.

(6) וכן לגמר את המונגר או להבעיר אבק שריפה, כתב לקמן (סי' תרטט ס"ק ח) שאין לעשות כן אפילו לכבוד התורה.

שלמת חיים (סי' עז) שכיון שתמיד היה נהוג לנגן בשמחת נישואין, אם לא היו מתירים לנכרי לנגן בה גם בשבת, היה ניכר בזה חיסרון השמחה.

ולגבי ברכת הלבנה, כתב בשו"ע לקמן (סי' תכו ס"ק יב) שכיון שעושים אותה בשמחה ורגילים לבוא לריקוד שאסור בשבת, לכך

הלכות שבת סימן שלח שלח

המשך מעמוד קפו

'עובדין דחול' וראה ביה"ל לעיל (סי' שלח ס"א ד"ה הואילא). וחומרא יתירה היא לאוסרו על הקטן. ולענין גדול שרוצה להשמיע בו קול כדי להרגיע את התינוק, הסתפק שם (הע' יא) אם הדבר מותר.

[כאופן מכתב] מיד כשמזיזים אותו, מותר לגדול ליתן לקטן לשחק בו בשבת, ובטעם הדבר כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לה אות ה') שכיון שניכר לכל שזוהי קול של משחק ילדים אין לאוסרו משום

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד קפט

קרעי הדפים, מותר להצמידם אלו לאלו אף לדעת החולקים על הרמ"א, וכיון שברוך כלל ניכרות האותיות שעל גבי הקרעים אף ללא הצמדה, אין צריך לעיין לפני ההצמדה אם ניכרות הן אם לאו.

מאידך, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"א פכ"א ס"ק ג) שהצמדת קרעי דפים אלו לאלו אסורה לכל הדעות, שכן רק ספר שנעשה מתחילה על דעת שיפתח וייסגר נחשב כדלת העשויה להפתח ולהסגר תמיד [לסוברים כן]. מה שאין כן בדרך שנקרע כאופן מקרי. ועוד, שאף לאחר שנקרעו הדפים אין הקרעים מיועדים להצמדה ולהפרדה, אלא להיות דבוקים זה לזה וראה ארחות שבת ח"א פט"ז סי"ב.

(35) וטעם נוסף להתיר כתב בשו"ת הרמ"א שם (סי' קטט), שקירוב חלקי אותיות אלו לאלו או ריחוקם אלו מאלו, אינו נחשב כתיבה או מחיקה. וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק כב אות ח) בשם הגרש"ז אויערבך.

(36) והחזיר כתב (ארי"ח סי' סא ס"ק א) שאין לדמות מלאכת כותב למלאכת בונה, שכן עניינה של מלאכת בונה הוא חיבור חלקים וקביעתם זה בזה, וסגירת הדלת ופתיחתה אינם חשובים חיבור או סתירה, אבל מלאכת כותב אין עניינה חיבור, ולכן אין להקל בה מטעם זה.

והט"ז כתב (ס"ק ב), שכשם שמותר לבורר ולטחון בדרך אכילה, כך מותר למחוק בדרך אכילה. והחזיר (ארי"ח סי' סא שם) תמה על הדבר, שחיתור זה אינו נהוג אלא במלאכת בורר וטחון, אבל לא במלאכת מחוק, שכן רק בבורר וטחון, שהאכילה נעשית בדרך כלל תוך כדי בירית האוכל וטחינתו, יש לדון את הברירה והטחינה כחלק ממעשה האכילה, מה שאין כן במחיקה הנעשית תוך כדי האכילה, שכיון שאין האכילה מלווה בדרך כלל במחיקה, אין לדונה כחלק ממעשה האכילה.

[משנ"ב שם]

וְכֵן דַּעַת הַרְבֵּה אֲחֵרִים⁽³⁴⁾ וכו', לִיָּפֶא בְּהַ מְשֻׁם מְחִיקָה וּמְחִיקָה⁽³⁵⁾ וכו', דְּאֵין בּוֹ מְשֻׁם בְּנִין וּמְחִיקָה⁽³⁶⁾, וְכֵן הִנֵּהג⁽³⁷⁾.

(34) ודף שנקרע במקום האותיות, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' עה) שמותר להצמיד את הקרעים אלו לאלו וכן להפרידם זה מזה, כשם שמותר לפתוח או לסגור ספר שכתובות בו אותיות בצידי הדפים [לדעת הרמ"א], שכן הטעם המובא במשנים שהספר עשוי להפתח ולהסגר תמיד, נכון גם לענין קרעי דפים, שכיון שעשויים הם להצמד אלו לאלו, אין איסור להצמידם. והוסיף, שאם ניכרות האותיות אף ללא הצמדת

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה שעל]

אֶלָּא אִסּוּר טַלְטוּל בְּשַׁעֲוָה³⁸⁰.

(39) וכעין זה כתב במשנ"ב לעיל (סי' שלו ס"ק בד) לגבי מי שהלך על גבי דשא ומצא שנדבק עשבים בנעליו וכדו', שלא יסלקם בידיו, משום שמקצה הם ואסורים בטלטול. והקשה הגר"ש אויערבך (ששי"כ פכ"ו הע' עא) שלגבי מי שנפל טיט על בגדו, כתב השו"ע לעיל (סי' שב ס"ז) שמותר לגרוו בצפורן, ולא כתב שיש בכך משום איסור טלטול. וכן לגבי מי שנפל לו מעט תבשיל או זרע פשון על בגדו, כתב המשנ"ב לעיל (שם ס"ק יא) בשם חב"ג שמותר לו לקלפו, ולא הזכיר שיש בכך איסור טלטול. ובמגילת ספר (שבת קונטרס שמירת שבת פכ"ו אות ו) ביאר, שטיט או תבשיל שנפלו על בגדו הם מאוסים ומותר ליטלם כדי גרף של רעין, אבל עשבים על הרגל או הנעל וכן שיעה שנפלה על ספר אין בהם מאוס ולא שייך בהם החיתור של גרף של רעין. וראה עוד מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק קל) מדברי החזו"א.

ולפיכך ביאר את טעם המתירים באופן אחר, שכיון שהספר עומד להפתח אין זה כתב העומד להתקיים, ועוד, שכיון שהכתב שייכתב לאחר המזיקה אינו טוב מהכתב הראשון, אין מחיקה זו נחשבת כמחיקה על מנת לכתוב, ואם כן נחשב הדבר כפסיק רישא בתרי דרבנן, ומותר. (37) והחזו"א כתב (שם), שראוי להחמיר כדעת האוסרים.

[שעה"צ ס"ק כב]

דְּהַקְלָה עוֹד יָשָׁם קִיְלָתָר³⁸³.

(38) שכתב הרמ"א שם (ס"ג, וראה שעה"צ שם ס"ק יח) שמותר לסגור תיבה גדולה שיש בה זבובים, אף על פי שפסיק רישא הוא שייצודו הזבובים שכתובה, שכיון שזבובים אינם נחשבים מין הניצוד, ועוד, שאין אפשרות לתפוס את הזבובים בשחייה אחת, נחשב הדבר כפסיק רישא בתרי דרבנן, ומותר. ואילו מחיקת אותיות שעל גבי עוגה קלה היא יותר מתרי דרבנן, שכן אין זו מחיקה על מנת לכתוב, ונעשית היא בלאחר יד' ובדרך קילקול.

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד 382

כתב (ח"ג שם), שכיון שיש אחרתים שאסרו לעשות כן, יש להחמיר בדבר. וראה מה שכתבנו במשנ"ב לקמן (סי' שמד בסוף חסי' אות ו).

שארין בכך אף משום מתקן מנא, שכן אין מעשה זה חשוב דיו כדי להחשיבו כתיקון מנא, לא מדאורייתא ואף לא מדרבנן. אולם למעשה

הלכות שבת סימן שמ

המשך מעמוד קצב

לחברם בסקוטש, ויש בכך משום איסור תופר. אכן, חיבור שני חפצים על ידי מגנט, דעתו (שם) שאינו נחשב כתפירה כלל, אף אם אין החפצים מיועדים להיפרד זה מזה [וכן דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש וואזנר (ביום השבת פ"ב הע' ג, דרור יקרא עמי' שמג) שחיבור על ידי 'סקוטש' אינו בכלל תפירה, וכן כתב הגר"י מייזרס (ששי"כ פט"ו ספ"ד)]. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כט) בענין חיבור ביטנה למעיל על ידי רוכסן.

ושימוש בניילון נצמד, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שאין בו משום תופר, שאף שבשעת העטיפה נצמדות שכבות הניילון ונאחזות זו בזו, מימין אין הצמדתן והדבקתן זו לזו נחשבת כהפיכתן לדבר אחר. וחיבור בדים וכדו' על ידי 'סקוטש', דעת הגר"נ קרליץ (שם עמי' קלה) שאם מיועדים חבדים לחזור ולהיפרד זה מזה, וכפי שמצוי בנעליים, אין בכך משום תופר, שאין חיבור זה נחשב אלא כסגירת כפתור. אמנם, אם אין בדים אלו מיועדים לחזור ולהיפרד זה מזה, אסור

הלכות שבת סימן שמא שמב

המשך מעמוד קצג

הוא כמי שקונה בית במקום עירוב, ואסור לעשות כן בבין השמשות. ובדיעבד אם עירב עירובי תחומין בבין השמשות, כתב השו"ע לקמן (סי' תטו ס"ב) שעירובו עירוב, אבל המשנ"ב שם (ס"ק י) ובביה"ל שם (ד"ה ואם) כתב שרוב הפוסקים סוברים כדעת הי"ד חולקים שם (ס"ג), ולכן הדין שאין עירובו עירוב אפילו בדיעבד, וטי"ס הביה"ל, שמי"א אם הניח עירובו בזמן שלדעת ר' יהודה נחשב בבין השמשות ולדעת ר' יוסי נחשב עדיין כיום, יש להקל בזה.

(4) ועיר שיש בה כמה בתי כנסיות והזמן שמקבלים בו את השבת אינו שווה בכללם, כתב לעיל (סי' רטג ס"ק נא) שכל בית כנסת נדון לעצמו, ואפילו אם באחד מהם נמצא רוב הציבור, אין היחיד מקבל שבת אלא

במקום הדחק, יתכן שאין להקל גם באופן זה.

וכן בסותר בנין גמור שלא על מנת לבנות, שאין איסורו אלא מדרבנן, כתב בביה"ל לקמן (סי' שצד ס"ג ד"ה מלאכה) שגם בבין השמשות אסור לעשות כן, כיון שהוא קרוב למלאכה האסורה מן התורה. אמנם, בתירוצו הראשון בביה"ל שם כתב, שדוקא שם אסור לסתור גם בבין השמשות, שהרי מלבד איסור שבות, מין שרצה לסתור את הבנין כדי להגיע לעירוב שבתו, נחשב הוא כסותר על מנת לתקן שאסור מהתורה.

(3) ובטעם הדבר, כתב לעיל (סי' רטא ס"ק ז) ולקמן (סי' תטו ס"ק ח) שלעירובי תחומין יש סמך מהתורה. ובשעה"צ (סי' רטא ס"ק י) ציין לעיין בעוד טעם במג"א, שכתב (שם ס"ק ד) שבהנחת העירוב נחשב

